

Υπόθεση C-16/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

6 Ιανουαρίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Oberlandesgericht Graz (Αυστρία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

21 Δεκεμβρίου 2021

Προσφεύγουσα:

MS

Λοιποί διάδικοι:

Staatsanwaltschaft Graz

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας (ΕΕΕ), αρχές έκδοσης και δικαστικές αρχές

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικό ερώτημα

Έχουν το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και το άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις, την έννοια ότι ως «δικαστική αρχή» και ως «αρχή έκδοσης» κατά τις ανωτέρω διατάξεις θεωρείται και γερμανική οικονομική υπηρεσία φορολογικών αδικημάτων και φορολογικών ερευνών, η οποία είναι εξουσιοδοτημένη από το εσωτερικό δίκαιο να ασκεί τις εξουσίες και τα καθήκοντα εισαγγελικής αρχής ως προς ορισμένα αδικήματα;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (στο εξής: οδηγία 2014/41), ιδίως άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και άρθρο 2, στοιχείο γ', σημεία i και ii

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (αυστριακός ομοσπονδιακός νόμος περί δικαστικής συνεργασίας με τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ποινικές υποθέσεις, στο εξής: EU-JZG)

Abgabenordnung (γερμανικός φορολογικός κώδικας, στο εξής: AO)

Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (γερμανικός νόμος περί διεθνούς δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις, στο εξής: IRG)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Düsseldorf (οικονομική υπηρεσία φορολογικών αδικημάτων και φορολογικών ερευνών του Ντίσελντορφ, Γερμανία, στο εξής: Finanzamt) διεξάγει έρευνα σε βάρος της κατηγορουμένης MS ως ύποπτης για φοροδιαφυγή. Η κατηγορούμενη φέρεται να μην έχει δηλώσει ως διαχειρίστρια εταιρίας περιορισμένης ευθύνης κατά το χρονικό διάστημα από το 2015 έως τον Φεβρουάριο 2020 κύκλο εργασιών από λειτουργία οίκου ανοχής, με συνέπεια την απώλεια φορολογικών εσόδων υπολογιζομένων σε 1,6 εκατομμύρια ευρώ.
- 2 Για τη διαλεύκανση της υπόθεσης, η Finanzamt εξέδωσε ευρωπαϊκή εντολή έρευνας (στο εξής: ΕΕΕ) η οποία στις 23 Ιουλίου 2020 διαβιβάστηκε στην Staatsanwaltschaft Graz (εισαγγελία του Graz, Αυστρία). Η Finanzamt ζήτησε από την εισαγγελία να εκδώσει παραγγελία προκειμένου να χορηγηθούν από αυστριακή τράπεζα έγγραφα στοιχεία για δύο τραπεζικούς λογαριασμούς που τηρούνται στο όνομα της κατηγορουμένης.
- 3 Η ΕΕΕ ήταν υπογεγραμμένη από τον γενικό διευθυντή της Finanzamt. Στην ενότητα Κ της ΕΕΕ («Στοιχεία της αρχής που εξέδωσε την ΕΕΕ») σημειώθηκε το τετραγωνίδιο «δικαστική αρχή».
- 4 Σύμφωνα με τον Strafprozessordnung (αυστριακό κώδικα ποινικής δικονομίας), η τράπεζα μπορεί να υποχρεωθεί να παράσχει πληροφορίες για τραπεζικούς λογαριασμούς και να διαβιβάσει δελτία κίνησης αυτών μόνο δυνάμει ερευνητικού μέτρου, το οποίο πρέπει να έχει διαταχθεί από την εισαγγελία κατόπιν δικαστικής

έγκρισης. Χωρίς σχετική δικαστική έγκριση, η αυστριακή εισαγγελία δεν μπορεί να διατάξει ένα τέτοιο ερευνητικό μέτρο.

- 5 Στις 3 Αυγούστου 2020, η Staatsanwaltschaft Graz (εισαγγελία του Graz) εξέδωσε παραγγελία για την εκτέλεση της ΕΕΕ. Στις 5 Αυγούστου 2020, το Landesgericht Graz (πρωτοδικείο Graz, Αυστρία) χορήγησε την έγκρισή του για την εκτέλεση της ΕΕΕ και, στις 7 Αυγούστου 2020, η Staatsanwaltschaft Graz (εισαγγελία του Graz) διέταξε την εφαρμογή του μέτρου.
- 6 Η κατηγορούμενη άσκησε προσφυγή κατά της διάταξης της 5ης Αυγούστου 2020 του Landesgericht Graz (πρωτοδικείου Graz) με την οποία εγκρίθηκε η εκτέλεση της ΕΕΕ. Αντίστοιχο ένδικο μέσο ασκηθέν από την κατηγορούμενη στη Γερμανία δεν ευδοκίμησε.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Η κατηγορούμενη υποστηρίζει ότι η Finanzamt δεν αποτελεί αρχή έκδοσης και δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, και του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41 και, συνεπώς, η εν λόγω υπηρεσία δεν είναι εξουσιοδοτημένη για την έκδοση ΕΕΕ. Η Finanzamt δεν διαθέτει την απαραίτητη για δικαστική αρχή αυτονομία, ανεξαρτησία και προστασία από παρεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας. Η Finanzamt δεν συνιστά υπηρεσία που μπορεί να συγκριθεί με εισαγγελική αρχή, αλλά οι υπάλληλοι της δίωξης οικονομικού εγκλήματος πρέπει απλώς να θεωρηθούν ως υπάλληλοι που συνεπικουρούν το έργο της εισαγγελικής αρχής. Η δε Finanzamt ούτε ως αρχή έκδοσης μπορεί να εκληφθεί, διότι η ΕΕΕ δεν έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 8 Το αιτούν δικαστήριο, ήτοι το Oberlandesgericht Graz (εφετείο Graz, Αυστρία), παραπέμπει στην απόφαση της 2ας Ιουνίου 2020 του Oberlandesgericht Wien (εφετείου Βιέννης, Αυστρία), με την οποία το τελευταίο έκανε δεκτό ότι στις προβλεπόμενες από τον γερμανικό ΑΟ διαδικασίες οι γερμανικές φορολογικές αρχές ασκούν εξουσίες και καθήκοντα εισαγγελέα και, ως εκ τούτου, ενεργούν ως δικαστικές αρχές κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41. Κατά συνέπεια, πρέπει να εκληφθούν ως «αρχές έκδοσης» κατά την έννοια της οδηγίας 2014/41.
- 9 Συναφώς, στη σχετική γερμανική νομοθεσία προβλέπονται τα εξής:

Άρθρο 386, παράγραφος 2 του ΑΟ:

«Η φορολογική αρχή διεξάγει την ανάκριση κατά τρόπο ανεξάρτητο [παραλείπόμενα], όταν οι πράξεις

στοιχειοθετούν αποκλειστικά και μόνο φορολογικό αδίκημα [παραλειπόμενα].»

Άρθρο 399, παράγραφος 1, του ΑΟ:

«Οσάκις ενεργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο δυνάμει του άρθρου 386, παράγραφος 2, η φορολογική αρχή ασκεί τα δικαιώματα και υπέχει τις υποχρεώσεις που έχει η εισαγγελική αρχή κατά το στάδιο της ποινικής έρευνας.»

- 10 Το αιτούν δικαστήριο θα αποφανθεί επί του επιτρεπτού της εκτέλεσης της ΕΕΕ που εξέδωσε η Finanzamt βάσει του EU-JZG, με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η οδηγία 2014/41 και ειδικότερα βάσει των άρθρων 55 έως 55m του EU-JZG. Το άρθρο 55, παράγραφος 3, του EU-JZG προβλέπει: «Όταν, στο κράτος έκδοσης, η διαδικασία δεν έχει κινηθεί από δικαστική αρχή, εκτέλεση της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας είναι δυνατή μόνον εάν υπάρχει δυνατότητα προσφυγής σε δικαστήριο κατά της εντολής που εξέδωσε η αρχή έκδοσης και εφόσον υπάρχει σχετική έγκρισή της από δικαστική αρχή του κράτους έκδοσης». Εάν δεν πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, η εκτέλεση ΕΕΕ απαγορεύεται δυνάμει του άρθρου 55a, παράγραφος 1, σημείο 9.
- 11 Σύμφωνα με δήλωση στην οποία προέβη η Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προβλέπεται ότι βάσει του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41, οι ΕΕΕ που εκδίδονται από τις γερμανικές διοικητικές αρχές και απευθύνονται προς έτερο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επικυρώνονται, γενικώς, από την εισαγγελική αρχή του περιφερειακού δικαστηρίου της περιφέρειας στην οποία βρίσκεται η οικεία διοικητική αρχή. Εντούτοις, τα ομόσπονδα κράτη μπορούν να αναθέτουν την αρμοδιότητα για την επικύρωση ΕΕΕ σε δικαστήριο ή να ρυθμίζουν άλλως, σε τοπικό επίπεδο, την αρμοδιότητα για την επικύρωση εκ μέρους της εισαγγελικής αρχής. Οι εντολές έρευνας που εκδίδουν οι γερμανικές φορολογικές αρχές οι οποίες είναι εξουσιοδοτημένες να διεξάγουν ανάκριση σε ποινική υπόθεση κατά τρόπο ανεξάρτητο δυνάμει του άρθρου 386, παράγραφος 2, του ΑΟ δεν χρήζουν επικύρωσης από δικαστική αρχή ή δικαστήριο. Στην περίπτωση αυτή, οι φορολογικές αρχές ασκούν τις εξουσίες και τα καθήκοντα της εισαγγελικής αρχής δυνάμει του άρθρου 399, παράγραφος 1, του ΑΟ, σε συνδυασμό με το άρθρο 77, παράγραφος 1, του IRG και ενεργούν ως δικαστική αρχή, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41.
- 12 Δεδομένου ότι η ΕΕΕ δεν έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο ii, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2014/41, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον είναι δυνατόν, στο πλαίσιο της έκδοσης ΕΕΕ, η Finanzamt να εξομοιωθεί με δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, και με εισαγγελέα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας 2014/41. Εάν η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι αρνητική, η εκτέλεση της εν λόγω ΕΕΕ δεν επιτρέπεται στην Αυστρία.
- 13 Κατά της άποψης που αποδέχεται ως αρχή έκδοσης και δικαστική αρχή κατά την έννοια της οδηγίας 2014/41 γερμανική φορολογική αρχή, η οποία δυνάμει της

εθνικής νομοθεσίας ασκεί για ορισμένα αδικήματα τις εξουσίες και τα καθήκοντα των εισαγγελικών αρχών, παρατίθενται κατά κύριο λόγο τα ακόλουθα επιχειρήματα:

Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, η ΕΕΕ είναι δικαστική απόφαση την οποία εκδίδει ή επικυρώνει δικαστική αρχή. Βάσει του άρθρου 2, στοιχείο γ', σημείο ii, η ΕΕΕ δεν εκδίδεται μόνον από δικαστή ή εισαγγελέα, αλλά και από κάθε άλλη αρμόδια αρχή ορισθείσα από το κράτος έκδοσης η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση ενεργεί ως ανακριτική αρχή σε ποινικές διαδικασίες, αρμοδία να διατάσσει τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Στην περίπτωση αυτή, όμως, η ΕΕΕ επικυρώνεται από δικαστή ή εισαγγελέα προτού διαβιβαστεί στην αρχή εκτέλεσης.

Εξάλλου, στην υπόθεση C-584/19 (Staatsanwaltschaft Wien, EU:C:2020:1002), το Δικαστήριο δέχτηκε συναφώς, στη σκέψη 46 της αποφάσεώς του, ότι μια ΕΕΕ μπορεί να εκτελεστεί μόνον αν η αρχή που την εξέδωσε είναι αρχή έκδοσης, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', σημείο i, ή όταν η εν λόγω εντολή έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή πριν από τη διαβίβασή της.

Επομένως, ο νομοθέτης της Ένωσης αποδίδει προεξέχοντα ρόλο στις αρχές έκδοσης που αναφέρονται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας 2014/41 (δικαστές και εισαγγελείς), τον οποίο δεν διαθέτουν οι αρχές που αναφέρονται στο σημείο ii της ως άνω διάταξης. Για τον λόγο αυτόν, οι ΕΕΕ που εκδίδονται από ερευνητικές αρχές είναι απαραίτητο προτού διαβιβαστούν να επικυρώνονται, ήτοι να εξετάζονται ως προς το περιεχόμενό τους, βάσει των αρχών που προβλέπονται στις αιτιολογικές σκέψεις 11, 12 και 15 καθώς και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/41.

Στην υπόθεση C-584/19, το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, και το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41 έχουν την έννοια ότι εμπίπτουν στις έννοιες της αρχής έκδοσης και της δικαστικής αρχής ο εισαγγελέας κράτους μέλους ή, γενικότερα, η εισαγγελία κράτους μέλους, ανεξαρτήτως της σχέσεως νομικής εξαρτήσεως που θα μπορούσε να υφίσταται μεταξύ του εισαγγελέα ή της εισαγγελίας και της εκτελεστικής εξουσίας του εν λόγω κράτους μέλους και ανεξαρτήτως του κινδύνου στον οποίο εκτίθεται ο εισαγγελέας ή η εισαγγελία να υπόκειται, άμεσα ή έμμεσα, σε εντολές ή οδηγίες παρεχόμενες ως προς συγκεκριμένη υπόθεση από την εκτελεστική εξουσία στο πλαίσιο διαδικασίας έκδοσης ΕΕΕ.

Αντιθέτως, στο άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας 2014/41 δεν γίνεται καμία αναφορά στις αρχές για τη δίωξη οικονομικού εγκλήματος οι οποίες διαφέρουν ουσιωδώς από εισαγγελική αρχή, δεδομένου ότι αποτελούν διοικητική αρχή υπαγόμενη στην εκτελεστική εξουσία και δεν διαθέτουν αυτονομία, ανεξαρτησία και προστασία από παρεμβάσεις της

τελευταίας. Η αρμοδιότητα διεξαγωγής της ανάκρισης κατά τρόπο ανεξάρτητο παρέχεται στις γερμανικές φορολογικές αρχές μόνο για συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα, η δε εισαγγελική αρχή δύναται ανά πάσα στιγμή και χωρίς αιτιολογία να αναλάβει την ευθύνη της διαδικασίας.

Στις προτάσεις του, της 11ης Μαρτίου 2021, στην υπόθεση C-66/20, ο Γενικός Εισαγγελέας M. Campos Sánchez-Bordona επισημαίνει ότι η εισαγγελική αρχή λειτουργεί ως εγγυητής της νομιμότητας ενώπιον των δικαστηρίων, συνεισφέρει πραγματικά στην απονομή της δικαιοσύνης και δεν μεριμνά αποκλειστικά ή κυρίως για το συμφέρον της δημόσιας διοίκησης, αλλά για το γενικό συμφέρον της τήρησης του νόμου. Η ratio του άρθρου 2 της οδηγίας 2014/41 είναι ότι οι διοικητικές αρχές θα χρειάζονται την επικύρωση των δικαστικών αρχών προτού διαβιβάσουν την ΕΕΕ και η ratio αυτή θα έπαινε να υφίσταται αν αρχές υπαγόμενες στην εκτελεστική εξουσία εξομοιώνονταν με δικαστικές αρχές.

- 14 Εντούτοις, στην απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης C-584/19, υπάρχουν επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι μια φορολογική αρχή μπορεί να εκληφθεί ως αρχή έκδοσης και ως δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και του άρθρου 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας 2014/41:

Η διάταξη του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41 εξαρτά τον χαρακτηρισμό μιας αρχής ως «αρχής έκδοσης» από την προϋπόθεση και μόνο να έχουν αρμοδιότητα στη συγκεκριμένη υπόθεση το δικαστήριο και τα πρόσωπα που ασκούν καθήκοντα δικαστή, ανακριτή ή εισαγγελέα.

Η οδηγία 2014/41 προβλέπει ειδικές διατάξεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η έκδοση μιας ΕΕΕ συνοδεύεται από εγγυήσεις που προσιδιάζουν στην έκδοση δικαστικών αποφάσεων (όπως ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας).

Η έκδοση ΕΕΕ αποσκοπεί μόνο στην ταχεία εκτέλεση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων προκειμένου να συγκεντρωθούν αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία όμως δεν θίγουν το δικαίωμα στην ελευθερία του προσώπου σε βάρος του οποίου εφαρμόζονται.